

בס"ד. מנחם אב תשע"ג

Elul: when do we start blowing the Shofar? The first day or the second day of Rosh Chodesh elul?

By: Rabbi Levi Y. Garelik

Also:

1. Why did the Previous Rebbe say that on the first day of Rosh Chodesh Elul we should "practice" blowing the shofar?
2. Why do we wait to "practice" with the blowing of the shofar till Rosh Chodesh Elul? Why can't we do it before?
3. Why do we start blowing only on the second day of Rosh Chodesh and not on the first?
4. Seemingly, if someone knows how to blow he also needs to "practice". why?
5. Why at the end of Yom Kipur do we blow only one Tekia and not 100 like Rosh Hashanah?
6. What is the famous Moshol (parable) of the Baal Shem Tov regarding Tekias Shofar?
7. Who wrote the "Hemshech Vekocho"?
8. What is a bigger Mitzva; to eat Kugel or to hear Tkiyas shofar?

Based on Likutei Sichos Vol. 34 pages 95-97 and hisvaaduyos 5742 pages 1009-10 and others * *

מיוסד על לקוטי שיחות חלק ל"ד עמודים 95-97 והתוועדויות תשמ"ב ח"ב ע' 1009-10 ועוד

המקורות:

1. היום יום: ל' מנחם אב: המנהג בבית רבינו, שבמשך היום תוקעים להתלמד, ומתחילים לתקוע אחר התפלה מיום ב' דר"ח.

לכא' מהו החידוש כאן? בהשקפה ראשונה נראה שבא להכריע במחלוקת ידועה בענין זה האם מתחילין לתקוע מיום א' או מיום ב' דר"ח:

2. **טור, הלכות ראש השנה סימן תקפא: א.** תניא בפרקי רבי אליעזר, בראש חדש אלול אמר הקדוש ברוך הוא למשה עלה אלי ההרה (שמות כד יב) שאז עלה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה, (ש)משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה. והקדוש ברוך הוא נתעלה באותו שופר שנאמר (תהלים מז, ו) עלה אלקים בתרועה וגו'. לכן התקינו חכמינו ז"ל שיהיו תוקעין **בר"ח אלול** בכל שנה ושנה, **וכל החודש**, כדי להזהיר את ישראל שיעשו תשובה שנאמר (עמוס ג, י) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו... וכן נוהגין באשכנז לתקוע בכל בוקר וערב אחר התפלה ויש מי שמרבין לומר סליחות...
3. **הב"ח (בית חדש) על הטור:** בראש חודש אלול אמר הקדוש ברוך הוא וכו': וכך פירש רש"י בחומש (שמות לג, יא שמשה עלה בר"ח) ומשמע לכאורה **דביום שני דראש חודש** קאמר. וקשה שהרי מראש חודש עד בוקרו של יום הכפורים אינו כי אם ל"ח יום ולילותיהם עמהם? ותירץ ה"ר אליהו מזרחי בפירושו על רש"י שם, שעלייתו בכ"ט באב בבוקר היה. עד כאן. ואין הלשון משמע כן. ותו, דאם כן אמאי לא תקעין בכ"ט באב? ויש מפרשים דאלול דההיא שתא מלייה מליוהו, ובראש חודש שהוא ל' אב עלה וירד בבוקרו של יום הכיפורים, דהשתא איכא ארבעים יום וארבעים לילות... ועוד אפשר ליישב...
4. **מגן אברהם:** כתב... הלבוש... ושל"ה דיש להתחיל לתקוע **מיום ראשון דר"ח** אלול דאז הוי מ' יום שלפני יום הכיפורים כמו שעלה משה בהר כדאיתא בטור, וכן כתב מטה משה בשם מהרי"ל, וכתב, דהנהגים להתחיל **ביום שני** טעמייהו לתקוע ל' יום עם ב' ימים של ר"ה ולי נראה דהטעם... ואם כן אין לזוז מהמנהג להתחיל **ביום שני**.

ולכן, לכאורה היא נראה לומר שהאויפטו של הרבי הרי"צ הוא, **להכריע** - **שלתקוע** אכן מתחילים מיום שני, דהיינו שה**חייב** מתחיל ביום ב', ובכדי לצאת ידי אלה שסוברים יום א' – תוקעים להתלמד ביום א'.

* * *

אבל אי אפשר לומר כן - מפני כמה שאלות:

- א. מה זה "להתלמד"?! איך יוצאים ידי חובת השיטות הראשונות ע"י "להתלמד"! היא צ"ל "תוקעין תקיעה של מנהג וכיו"ב".
- ב. אם אינו יודע לתקוע **פשיטא** שצריך להתלמד! ואח"כ טאקע יתקע?!?
- ג. למה שיחכה עד ר"ח אלול להתלמד ולא יעשה את זה לפני זה במשך השנה?
- ד. אם הוא בקי ורגיל ויודע לתקוע, האם (ולמה) צריך "להתלמד"?

[עוד שאלה "צדדית": בקביעות שיום א' דר"ח הוא בשבת" האם צריך להתלמד **בערב שבת**?...]

* * *

וע"כ מוכרח לומר שיש משהו הרבה יותר עמוק טמון כאן השייך לכללות הענין של תקיעת שופר.

ובנקודה אחת: **נדייק במילים**: לא כתוב **מתלמדים לתקוע** אלא **תוקעים להתלמד**.

והנפק"מ היא פשוטה: מהו העיקר (הפעולה?) ומהו הטפל (התוצאה?), דהיינו, האם העיקר הוא התקיעה והתוצאה היא ה"התלמדות" או להיפך. פירוש, אם נאמר שהעיקר הוא התקיעה, אז אין נפק"מ אם הוא יודע לתקוע או לא, אפי' אם הוא בקי,, יש עליו חיוב תקיעה (להתלמד) באדר"ח, משא"כ אם העיקר הוא ההתלמדות אז אם הוא בקי אינו צריך לתקוע להתלמד.

ברור הדבר שכוננת אדהרי"צ הוא ש"**תוקעין**" (להתלמד), וכדלהלן.

ועפ"ז יצא עליו בתקיעה של יום א' דראש חודש על התקיעות של כל חודש אלול... וכדלהלן:

* * *

ויובן כל הנ"ל - בהקדם הסברת ענין כללי הנק' "**כלל ופרט וכלל**":

כל העולם, סדר השתלשלות, תורה, סדר היום של יהודי וכו' – מסודרים און זיינען אויסגעשטעלט באופן של "**כלל ופרט וכלל**".

ולהלן כמה דוגמאות:

5. **התוועדויות תשמ"ב ע' 1009 (ש"פ פרה):** האמור לעיל בנוגע לעבודה... באופן דכלל ופרט וכלל – הרי זה ענין בכל **סדר** **ההשתלשלות**: לכל לראש ישנו העיגול הגדול... ולמעלה מזה עצמות ומהות... וזהו בדוגמת **הכלל שקודם לפרטים**. ולאחרי

זה ישנו ענין הקו... התחלקות לפרטים... התהוות עולם התיקון... בדוגמת **הפרט שאחרי הכלל**... ותכלית הכוונה שע"י עבודת האדם... להעלות את הדברים הגשמיים לקדושה **שיתאחדו** עם אלקות... **בבריאה**: לכל לראש הי' הענין דיום **אחד** (לא ראשון)... **כלל**... לאחרי זה התחלקות ל**פרטים**... תכלית הכוונה בזה, המעמד ומצב דלעתיד לבא "ביום ההוא יהי ה' **אחד** ושמו אחד" (כלל שאחרי הפרטים).

6. **לקוטי שיחות כאן הערה 14: במשך כל היום: כלל** – מודה אני שהיא הודאה פשוטה **[כלל]**; אח"כ עבודה במשך היום בתפלה ותורה – עבודה **פרטית**; ולאחרי זה בסוף היום **הכלל** שלאחרי עבודה הפרטית – קריאת שמע שעל המיטה, וחותרמה "בידך אפקיד רוחי"...

* * *

עד"ז הוא בנוגע למצות שופר,

ובהקדים ביאור בענין מצות שופר: כל הענין של תקיעת שופר הוא ענין **התשובה**. כמו שהבאנו לעיל מהטור.

7. **טור, הלכות ראש השנה סימן תקפא**: ... לכן התקינו חכמינו ז"ל שיהיו תוקעין בר"ח אלול בכל שנה ושנה, וכל החודש, כדי להזהיר את ישראל שיעשו תשובה...

והנה, אנחנו רואים שהתקיעות עם השופר ישנם **שני סוגים**: תשר"ת (מאה קולות), ותקיעה אחת בסוף יום כיפור.

הבה נעיין קצת ב"תקיעה" זו:

תקיעה זו האחרונה שתוקעים אותה בסוף יו"כ - למה תוקעים רק תקיעה אחת? ולא כמו בר"ה שתוקעים **מאה** קולות? והביאור:

8. **שולחן ערוך סימן תרכ"ג בסופו: ו. בסוף (נעילה)...אומרים שבע פעמים ה' הוא האלקים... ותוקעים תשר"ת. רמ"א: ויש אומרים שאין לתקוע רק תקיעה אחת... וכן נוהגין במדינות אלו.**
9. **מחזור חב"ד יום הכיפורים (באמצע קדיש דנעילה): תוקעין תקיעה אחת ואומרים לשנה הבאה בירושלים.**

מהו המקור לתקיעה אחת?

10. **תוספות מגילה ד, ב ד"ה ויעבירנה: ... נשאל לר"י הלוי איך תוקעין במוצאי יום הכיפורים והלא אסור לעשות מלאכה עד שיבדיל? ותו, שמא ילך אצל בקי, כדחיישינן בראש השנה שחל בשבת, ואם כן ה' לנו למיחש להאי גזירה? ותירץ... לא חיישינן שילך אצל בקי, דמשום תקיעה אחת שאינה אלא משום זכר ליובל לא איצטריך כולי האי כראש השנה דדאורייתא היא וצריך שלושים קולות...**

רואים ברור מהתוס' שתוקעים רק תקיעה אחת.

אבל כעדיין צריך להבין **מהו אכן הטעם** שתוקעים **רק** תקיעה אחת?

והביאור:

11. **לקוטי תורה דרושים לראש השנה כ, ג: ... ולכן תוקעים ביוהכ"פ אחר נעילה תקיעה אחת והוא מבחי' שופר גדול כי תקיעות דר"ה [מאה קולות] זהו בחי' שופר סתם שע"ז נאמר ואדני הוי' בשופר יתקע כנ"ל - אבל ביוהכ"פ שמאיר בו בחי' יובל עלמא דחירו, היינו בחי' התגלות זו דשופר גדול והיינו בחי' נעילה שאז הוא העלייה הגדולה והוא בחי' התגלות זו דשופר גדול, וע"כ הוא גמר חתימה ויש בחי' ביטול בנבראים ע"ד מ"ש (והי' ביום ההוא יתקע) בשופר גדול והשתחוו לה' כו'... אך באמת כל זה הוא רק**

הארה מבחי' שופר גדול ועיקר התגלות עצמותו יהיה לע"ל בב"א
כי אז יתקע בשופר גדול ממש.

אבל לכא' אדה"ז לא הסביר למה זה תקיעה אחת (הוא רק מסביר שהיא כנגד השופר גדול
וכו') אז למה רק תקיעה אחת?

כי זהו ענינה של תקיעת שופר כמבואר בארוכה במשל הידוע של הבעש"ט בזה – שמובא
בכו"כ מקומות בחסידות ובפרטא בהמשך "וככה" שעכשיו יצא לאור:

12. **וככה תרל"ז סעיף ע:** ... ענין התשובה צריך להיות בחינת
צעקה פנימיות מתוך תוך עומק נקודת הנפש כו', ולזה הוא
התקיעה בשופר בחי' קול פשוט simple sound שהוא צעקה פשוטה
מתוך ועומק לבבו על היותו נפרד מה' אחד וכו', והוא
בקרן בהמה ע"ש אדם ובהמה תושיע ה'. ונתבאר משל על זה
מהבעש"ט ז"ל למלך שהי' לו בן יחיד... שהי' אצלו כבבת עינו
pupil of the eye ממש, ועלה בדעת האב ובנו שיסע הבן למדינות
אחרות ללמוד חכמות... אז נתן לו אביו... משרתים... הון רב...
למען יגיע הבן למעלה יותר מכמו היותו אצל אביו בביתו. ויהי
ברבות הימים וכל אשר נתן לו אביו הלך על הוצאות הדרך...
תפנוקיו indulgences... תאווה על תאוותיו... והלך למדינה רחוקה
ששם אביו לא הי' נודע כלל... וכאשר ראה שכלתה כל תרופות...
נפשו בצר לו, עלה בלבו לחזור למדינת אביו, אבל מחמת
אריכות הזמן שכח גם לשון מדינתו. ובבואו למדינתו... התחיל
לרמז להם שהוא בן מלכם, והי' אצלם לשחוק – הייתכן שבן מלך
אדיר כזה ילך קרוע ובלוי כ"כ, והיכו אותו על קדקדו, ונעשה מלא
פצעים... עד שהגיע לחצר המלך, והתחיל לרמוז להם שהוא בן
המלך ולא השגיחו עליו כלום. (סיפור עם בן-גוריון...) עד שהתחיל
לצעוק בקול גדול בכדי שיכיר המלך את קולו. וכשהכיר המלך
קולו, אמר הלא זהו קול בני צועק מתוך דחקו, Dire state ונתעורר
אצלו אהבת בנו וחבקו ונשקו.

13. **שם:** וכך יובן הנמשל למעלה שנשמות ישראל נקראים בנים למקום... כמו שכתוב בני בכורי ישראל, וכתוב בנים אתם לה' אלקיכם, והוריד הנשמה בגוף שזהו כמשל הבן מלך... שע"י מצוות ומעשים טובים מתעלים הנשמות בעילוי יותר נעלה מכמו שהיו מקודם. אמנם ע"י תאוות הגוף ותאוות ממון ושאר תאוות שהאדם מתאוה להם... נתרחק distanced מאוד למקום שאינו יודע כלל שם אביו (וכמו שאמר פרעה מי ה', לא ידעתי את ה')... וע"י ריחוק זה שכח כל מה שהי' רגילה בהיותה למעלה... [גלות ברוחניות ובגשמיות...] עד שהתחיל לשוב ולצעוק **בקול פשוט** שאביו יכירו בטביעות עין דקלא, וזהו התקיעה בקול שופר שהוא בחינת צעקה פנימית מעומקא דליבא איך שהוא מתחרט regrets על העבר ומקבל על עצמו להבא, לשמוע בקול אביו, וע"י צעקה זו מתעורר מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ומראה חיבתו לבנו יחידו ומוחל וסולח על העבר, שזהו ענין יום הכיפורים יום מחילה וסליחה...

לסיכום:

14. **לקוטי שיחות כאן, סעיף ג:** וזהו ענין ה"תקיעה אחת" שתוקעים לאחר תפלת נעילה, שהיא תקיעה אחת פשוטה, but, simple, unbelievably deep כי ענינה – הצעקה הפנימית מעצם הנשמה שהיא למעלה מכל ענין של "ציור", structure form, אפילו מה"ציור" שבתשר"ת דראש השנה... אלא, שכדי להגיע לקול פשוט זה דיום הכפורים, צריכים להקדים תקיעת מאה קולות דראש השנה, ועל ידי זה, באים אחר כך לתכלית העילוי בשופר, תקיעה אחת שבנעילת יום הכיפורים.

ועל פי זה יובן הכל: ה"תוקעין להתלמד" הוא הכלל שלפני הפרטים:

15. שם סעיף ד: והנה על פי הידוע בענין "כלל ופרט וכלל", דכשם שישנו ה"כלל" שבא לאחרי הפרטים, כך ישנו ה"כלל" שבא לפני וכהקדמה להפרטים - כן הוא גם בעניננו, שכשם שלאחרי פרטי מאה הקולות דר"ה באים לה"כלל" ותוכנו ה**כללי** של שופר - תקיעה אחת פשוטה (קול פשוט דוקא) של נעילת יום הכפורים, הנה עד"ז הוא **בהתחלת** מ' הימים, שקודם העבודה בפרטי ענין תקיעת שופר (גם דחודש אלול, שתוקעים י' קולות) - צ"ל נקודת ההתחלה, ה"כלל" שלפני הפרטים, שבו מודגש תוכנם הכללי של הפרטים הבאים אחר כך.

16. שם: די ש לומר שזהו ש"תוקעין **להתלמד**" - שזהו בדוגמת וע"ד התקיעה אחת שתוקעים בסיום הארבעים יום, וכפי שרואים בפשטות, PRACTICALLY דכאשר מתחילים לתקוע כדי להתלמד, הרי התחלת ההתלמדות היא, שיוצא קול פשוט (ואח"כ לומדים פרטי הקולות, דתקיעה שברים תרועה) כי היא נקודת ענין של "כל הקולות" דשופר הקול פשוט שלמעלה מהמאה קולות דר"ה... [ולכן] אין הכוונה ב"תוקעין להתלמד" רק ההתלמדות כיצד לתקוע כפשוטו (שזה יכולים לעשות לפני א' דר"ח אלול), אלא בעיקר - התחלת הענין דצעקת הנשמה - קול פשוט...

מכאן רואים שגם משהו כמו "מנהג פשוט" וכמה מילים פשוטים כמו "תוקעין להתלמד", טמון בהם כל הענין של תקיעת שופר!!!

והיות שהתקיעה הפשוטה מרמזת להשופר גדול - שנזכה בשנה זו עוד לפני ר"ח אלול לשמוע ה"תקע בשופר גדול לחרותנו" תיכף ומיד ממש.